

هدف از نزول قرآن کریم چیست؟

ماه رمضان را ماه قرآن می‌نامند. مهمترین دلیل برای این نام‌گذاری، نزول قرآن در ماه رمضان می‌باشد. سوال اساسی این‌جاست که هدف از نزول قرآن چه است؟ قرآن چه تفاوتی با سایر کتاب‌ها دارد؟ چه دردی را سایر کتاب‌ها دوا نکرده که قرآن به آن می‌پردازد؟

چون اگر هدف از نزول قرآن به صورت دقیق آن درک کرده نشود، امکان دارد آیات و پیام‌های قرآنی در مسائلی و سیاق‌های به کار برده شود و تعبیرهایی از آن صورت گیرد که در تناقض با هدف نزول قرآن باشد. چنانچه امروزه به دلیل انحطاط مسلمان‌ها و دوری آنان از پیام واقعی قرآن کریم، تعبیرهایی مختلف و متفاوتی نسبت به سبب نزول قرآن صورت گرفته‌است.

تعدادی‌ها قرآن را کتاب ساینسی می‌دانند که پرده از راز عظیم کاینات برمی‌دارد. گروهی قرآن را یک کتاب اخلاقی دانسته که هدف آن نهادینه ساختن ارزش‌های اخلاقی در میان بشر می‌باشد. بعضی‌ها قرآن را صرف کتابی می‌دانند که با خواندن سوره‌ها و آیات آن کسب ثواب کنند. تعدادی قرآن را کتاب روایت‌ها و قصه‌ها نامیده‌اند. چه بسا که بسیاری از این تعبیرها در تناقض با هدف نزول قرآن بوده و ریشه در تأثیرپذیری از مفاهیم غیراسلامی دارد. از این‌رو درک سبب نزول قرآن بسیار مهم و اساسی است.

به منظور درک درست و صحیح از هدف نزول قرآن، الله سبحانه و تعالی در مقدمه‌ی سوره ابراهیم به وضوح هدف آن را بیان داشته‌است.

الرَّحْمٰنُ الَّذِیْ اَنْزَلَ نٰوۡاۡءَ الْکِتٰبِ الَّذِیْ یُخْرِجُ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النَّوْرِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْۗ اِلَیَّ صِرٰطِ الْعَزِیْزِ الْحَمِیْدِ [ابراهیم:1]

الر، (این) کتابی است که بر تو نازل کردیم، تا مردم را از تاریکی‌ها (ی شرک و ظلم و جهل)، به سوی روشنایی (ایمان و عدل و آگاهی) بفرمان پروردگارشان در آوری، بسوی راه خداوند عزیز و حمید.

در این آیت مبارکه، سبب نزول قرآن کریم کشاندن مردم از ظلمات [تاریکی‌ها] به سوی نور [روشنایی] گفته شده‌است. در این‌جا لازم است تا روی مفاهیم «ظلمات» و «نور» تمرکز صورت گیرد.

در آیت فوق «نور» به شکل مفرد آمده است ولی «ظلمات» جمع است. پس واضح می‌گردد که «ظلمات» بسیار زیاد است، که در حقیقت «ظلمات» همانا اهداف مختلف زندگی، حُبّ دنیا، کسب خوشی، رسیدن به سعادت، طی مدارج عالی پیشرفت و امثالهم است. اما «نور» واحد است. یعنی قرآن به سوی یک هدف واحد همه‌ای بشریت را فرا می‌خواند که آن تلاش برای کسب رضایت الله سبحانه و تعالی در زندگی می‌باشد. «ظلمات» و راه‌ها و وسایل گمراه کننده بسیارند، اما «نور» و هدایت یکی است. حق یکی، ولی باطل زیاد و گسترده‌است.

پس واضح می‌گردد قرآن کریم کدام کتاب فورمول‌های ساینسی و کشفیات و اختراعات نیست، هرچند پاره‌ای از واقعیت‌های ساینسی را در خود دارد. قرآن کریم کتاب اخلاقی محض نیست که تنها به یادآوری بعضی از ارزش‌های اخلاقی اکتفاء کرده باشد، بلکه آن‌چه از محتوای کلی قرآن هویداست قرآن نظام برای همه بخش‌های زندگی است که اخلاق یک بخش بسیار کوچکی از آن را تشکیل می‌دهد و آن‌هم ناشی از تطبیق احکام شرعی است. حتی تنها خواندن محض قرآن برای کسب ثواب بدون تلاش برای تطبیق عملی آن خلاف هدف نزول قرآن است، چه بسا قاری‌هایی که به تلاوت قرآن می‌پردازند ولی در جهالت بسر می‌برند و افکار و تعبیرهای شان غیر اسلامی است.

پس اساسی‌ترین هدف از نزول قرآن این است که انسان‌ها را از تاریکی‌های جهالت به نور، ایمان و هدایت برساند. هدف از نزول قرآن تفهیم هدف اصلی زندگی به انسان‌ها می‌باشد تا آنان را از وادی‌های گمراهی برحذر دارد. اگر از این دریچه به قرآن نگریسته نشود، هدف قرآن درک نشده، عمق آیات، قصه‌ها و سوره‌های آن فهم نمی‌گردد.

بنابراین هدف اساسی و نهایی قرآن هدایت انسان به سوی آنچه الله سبحانه و تعالی نازل کرده است، می‌باشد و همه‌ای آیات، قصص و سوره‌ها در این راستا معنا و تفسیر می‌شوند. هر نوع تعبیری از قرآن که انسان را از هدف زندگی که خالقش برایش ترسیم نموده دور بسازد و هر برداشت و تفسیری که باعث رشد، ایمان، هدایت و نور نگردد، نتوانسته است به راهی برود که مطلوب و مقصود قرآن است.

مصدق سهاک